

Dora Maček  
Filozofski fakultet, Zagreb

## Danica Škara, GLAS TRADICIJE

ZIRAL, Mostar – Zagreb, 1997, 205 str.

Knjiga *Glas tradicije*, spretnoga malenog formata, još je jedan tekst o temi poslovice, kojom se Danica Škara bavi već niz godina. Ovdje se o poslovicama govori teorijski i opisno, a posebno se bavi poslovicama iz knjige Dubrovčanina B. Kotruljevića *Della mercatura et del mercante perfetto* iz 15. stoljeća, i njihovim hrvatskim ekvivalentima, koji su navedeni u Radičevićevoj i Muljačićevoj knjizi (1985). Ova je knjiga, nažalost, ispala iz inače bogatog popisa literature. Iako Kotruljević ne sakuplja niti obrađuje poslovice, on navodi mnoge autentične poslovice svojega vremena, a, po mišljenju autorice, knjiga se “može smatrati riznicom narodne mudrosti”. Osim toga, autorica je provela anketu kako bi ustanovila koliko su te davno zabilježene poslovice još prepoznatljive, te koliko je talijanski i u tome segmentu utjecao na izražavanje u hrvatskome jeziku.

U prvim se poglavljima knjige raspravlja o definiciji poslovice i njoj srodnih oblika, navodi se podrijetlo poslovice i daje povijesni prikaz skupljanja poslovice u nas.

Glavni se dio knjige sastoji ponajprije od poglavlja naslovljenog *Lingvistički opis poslovice – poslovična gramatika*. No kao što ćemo vidjeti, i kasnija se poglavlja bave “lingvističkim opisom”. U ovome se poglavlju može pročitati o tome kakvome diskursu (formuli) i obavijesti (ekonomičnoj, kratkoj i konciznoj) poslovice pripadaju. Tu je i analiza frekvencije riječi, odnosno dužine poslovice, zastupljenosti pojedinih vrsta riječi (posebno su razmotrene imenice i glagoli). Nadalje, daju se različiti brojevi podaci o semantičkom tipu (odnos metaforičkih i nemetaforičkih poslovice i semantičkih polja: čovjek, biljka, životinja itd.).

Poglavlje o *Leksičkom ustrojstvu poslovice* govori o početnim riječima poslovice, o tome da su najčešće sastavljene od dvaju dijelova u kojima su riječi u različitim odnosima jedne prema drugima (npr. korelativnom *Kakav otac takav sin*), o tvorbenim inovacijama (*krivda* prema *pravda*), pojavama arhaizama, tuđicama te dijalekatskim riječima. Daje se i objašnjenje ustrojstva poslovice pomoću (psiholingvističkog) fenomena asocijacija. Sintaktička se struktura poslovice (vrsta rečenica) prikazuje u zasebnom poglavlju i, kao što se može očekivati, prema već ranije postavljenom pravilu da moraju biti razumljive te da se lako pamte, pokazuje se da su kratke i jednostavna ustroja, često eliptične.

Poslovice se dovode u vezu s iskustvom jezične zajednice i s umjetničkim izrazom, tako što se ponovno razmatra njihova slikovitost i metaforičnost te niz stilskih oblika poput hiperbole, paradoksa, ironije itd., koje su u njima česte. Na ovaj se opis nastavlja opis kojim se pokazuje umjetnički izraz poslovice na fonetsko-fonološkoj razini, tj. raspravom o rimi, asonanci, konsonanci i aliteraciji, ali ne i o ritmu. To je obrađeno u posebnom poglavlju nazvanom *Stilistička analiza*, premda se primjećuje da i prethodna poglavlja obrađuju stilistiku.

Vrlo je zanimljivo poglavlje u kojemu se opisuju moguće uporabe poslovice, npr. u različitim kontekstima. Utjecajem konteksta mogu se objasniti kontradiktorne poslovice



kakve su *Daleko od očiju, daleko od srca* i *Daljina zblizava*. Poslovice se svrstavaju i kao različiti govorni činovi (pouke, upozorenja itd.). To, nažalost, nije pobliže razrađeno, nego se samo nešto više govori o neizravnu karakteru poslovice, za koju se kaže da je zapravo uvijek citat.

Osvrćući se na uporabu poslovice u današnje doba, autorica pokazuje kako se mnoge stare poslovice i danas govore u usmenoj komunikaciji, ali i pismenoj, te u suvremenim sredstvima priopćavanja. Mnoge se pojavljuju u "modificiranom" obliku (*Nužda zaklon mijenja*). Zapravo, autorica navodi niz takvih modificiranih poslovice, ili kako se (u zagradi doduše) nazivaju, pseudoposlovicama. Za ovaj posljednji naziv mislim da nema razloga. Modifikacije u usmenoj predaji su sasvim uobičajena pojava, pa su te suvremene preinake prave, suvremene poslovice. U knjizi se i pokazuje kako je tvorba poslovice živa i danas u gradskim sredinama, gdje se brzo šire tiskom ili elektronskim medijima. Poslovice su se, kao i druge vrste popularne kulture i usmene predaje (npr. urbana mitologija), "preselile" iz sela u grad, kako pokazuju suvremena antropološka istraživanja. U knjizi se zapaža i svojstvo urbanih poslovice da, uz uobičajena obilježja, sadrže ironiju, npr. *Tko rano rani, cijeli dan je umoran*, *Dinar do dinara – dva dinara*, ili one koje se navode u ovoj knjizi *Tko jede, ne boji se gladi*, *Zrno po zrno – kolač*, *Tko pod drugim jamu kopa, radi na Lovincu* i sl.

U posljednjem se poglavlju uspoređuju poslovice u hrvatskom i engleskom jeziku. Spominju se različiti tipovi ekvivalencije koji se mogu pojaviti u podudarnosti poslovičnog izraza u različitim jezicima. Primjeri sličnosti i razlika koje izviru iz tradicionalnih društvenih norma posebno se promatraju u značenjskom krugu vrlina i ženina mjesta u društvu.

Na kraju se sažimaju sve teme koje su dotaknute u knjizi, te daje popis mogućih tema za dalja proučavanja. Ova knjiga možda sadrži i suviše tema i načina na koje se može razmišljati o poslovicama, ali je svakako zanimljivo štivo za sve one koji žele nešto naučiti o različitim svojstvima poslovičnih izraza, osobito za studente različitih usmjerenja, koji se žele sami upustiti u dublje proučavanje neke od tema, koje i autorica sama spominje.